

Зірка несподівана і неминуха

Екранні образи ЛАРИСИ КАДОЧНИКОВОЇ

Якщо Сергій Параджанов був зачинателем українського поетичного кіно шістдесятих, Юрій Ілленко - його ідеологом і практиком, Іван Миколайчук - його душею, то жіночий його лик випало виразити Ларисі Кадочниковій. Актрисі з виразним іконописним обличчям і великими очима - така зовнішність стверджує перевагу в людині духовного начала. Можна сказати, що її героїні - Марічка з "Тіней забутих предків", Пидорка з "Вечора на Івана Купала" і Дана із "Білого птаха з чорною ознакою" - стали втіленням жіночності в тому значенні, яке йому надає національний світогляд українців. Її екранні образи продовжили традиційну лінію жіночого образу в українському мистецтві: на долю жінки, якщо випало щастя, то воно тривало коротку мить, а далі потрібно було нести тяжкий хрест страдниць.

На злеті взаємного кохання гине Марічка, залишивши коханого Івана назавжди самотнім. Овдовіє Пидорка, яка віддано кохала свого Петра, - він, скоївши зло, згорає від мук совісті. Не зазнає щастя і Дана, чия душа розривається між братами Дзвонарями, а вони обидва загинуть у круговерті війни. Але саме цей, завершальний у вибудованій тріаді, образ дає надію - поблукавши по світах, Дана вертається додому вагітною, сказавши батькові втомленим голосом: "Жінка повинна родити..."

Кожна із трьох героїнь Лариси Кадочникової випромінює тихе світло щирості, жертвності, терпеливості. Вони створені для щастя, вони зазнають щастя - кохають і є коханими, але в їхню долю втручається якийсь всесильний рок (нешасний випадок, нечиста сила, воєнне лихоліття) і зводить нанівець усі намагання те своє щастя зберегти. Віч на

віч її героїні стрічаються з лихом і проходять випробування не нарікаючи.

То виходить, що актриса творила образи, а не характери конкретних живих людей? І так, і ні. Те, що героїні, створені Кадочниковою, підносяться до образів узагальнюючих - поза сумнівом. Але разом з тим і Марічка, і Пидорка, і Дана є живими людьми, індивідуальностями, які запам'ятовуються.

Взагалі, мистецтво українських кіноакторів, особливо тих, яким випало зніматися у поетичних фільмах, ще не осмислене. Ще не виславлені оцінки і не розставлені акценти. Єдине є незаперечним: до поетичного кіно - цього самобутнього явища українського мистецтва - вони причетні якнайповніше. А в цих аналітично-оціночних "недостатностях" немає лихого умислу. Просто - поетичне кіно - то мистецтво більшою мірою режисерське, авторське, й, до речі, не випадково актор від Бога Іван Миколайчук врешті таки взявся за режисуру, аби повніше себе виразити. Актори поетичного кіно - не лиції, вони природні, як дихання, вони не приковують до себе спеціально увагу блискучим самовираженням, вони органічно живуть у середовищі фільму, вони невіддільні від нього і з ним нерозривні... Актори - одухотворена частка будівлі твору і водночас його цементуюче начало. "Дуже часто актор - основний виразник авторського задуму," - стверджував Юрій Ілленко і водночас підкреслював: "Пластичне вирішення іноді все ж буває важливішим і ефективнішим, аніж увесь арсенал акторської виразності". І додавав: "Треба не протистояти один одному, а знаходити природне і найбільш ефективне поєднання усіх засобів".

Лариса Кадочникова. Фото 1979 року.

Лариса Кадочникова у фільмі "Білий птах з чорною ознакою".
Режисер Ю.Ілленко, 1972.

"І хоч я була дружиною Юрія Ілленка, - згадує Лариса Кадочникова, - мені не було жодних поблажок під час зйомок. Треба було бігти по холодній воді - і я бігла. Впродовж усього часу, поки це було необхідно для зйомок... А, наприклад, епізод "Срібний ліс" у "Тінях забутих предків" ми знімали п'ятдесят(!) разів".

У біографії Лариси Кадочникової дуже суттєвий момент спадкоємності. Йдеться про спадкоємність творчої долі. Її мати - актриса Ніна Алісова, заслужена артистка РРФСР, яка улавила роллю Лариси у "Безприданниці", фільмі, який поставив Яків Протазанов 1937 року, - в дитинстві, наприкінці 20-х років, грала в Київському театрі для дітей. І родинні корені Лариси Валентинівни тут, у Києві. Тим не менше, народилася вона в Москві, закінчила акторське відділення ВДІКу (згадує свого педагога Піжову - ученицю Станіславського, кращу викладачку вузу, строгу і вимогливу: як представник старої акторської школи дбала, аби її вихованці свої студентські роки віддавали навчанню, а не бігали по-тай на кінопроби). Ясна річ, всі прагнули почати свою кінокар'єру ще студентами. Не виняток і Лариса Кадочникова - її дебют відбувся у фільмі "Мічман Панін". Мала цікаві студентські акторські роботи - і після закінчення її запросили до театру "Современник", очолюваного Олегом Єфремовим: "Там була дуже гарна

моральна основа", - таким закарбувався в її пам'яті цей відомий театр.

Ніхто не міг уявити собі - ні в Москві, ні в Києві, - що ця, успішно початкуюча актриса дуже швидко стане кінозіркою. Не могла цього уявити і Лариса, навіть і під час тої пам'ятної зустрічі в Москві, на вулиці Горького, коли вона вперше побачила Параджанова, прийшовши на цю зустріч разом із Юрієм Ілленком, який вже погодився бути оператором-постановником "Тіней забутих предків". Параджанов відразу побачив у дружині Ілленка героїню фільму - Марічку.

І хоча спершу не все добре складалося під час зйомок - був навіть момент, коли Юрій Ілленко прийняв рішення покинути знімальну групу й вернутися додому ("Ми вже були склали свої речі..."). Важко сказати, що втрутилося - якась невідома сила, чи все-таки перемогла віра, що цей фільм має відбутися. І він відбувся... "Ми рік прожили в Карпатах і вернулися звідти іншими людьми," - зізнається Лариса Кадочникова.

Творча фантазія учасників зйомок, енергія молодих одухотворених облич, незвичайна естетика дали фільмові потужну мистецьку силу. На Міжнародний кінофестиваль у Мардель-Плата Кадочникова полетіла удвох з Іваном Миколайчуком. Лариса Валентинівна з особливою зворушливістю згадує, як після перегляду вітав їх оплесками зал, як підійшов

вітати Максиміліан Шелл - тогочасна кінозірка першої величини: "Ви привезли геніальне кіно", - його дослівна фраза, як обнімали і дякували їм українці, що проживали в Аргентині, як доводилося Іванові уникати нав'язливих жінок...

Відтоді Лариса Кадочникова з Юрієм Ілленком залишилися в Україні, працювали на кіностудії імені Довженка. Лариса Кадочникова до 1975 року знімалася у кожній режисерській роботі Ілленка - у "Криниці для спраглих", "Вечорі на Івана Купала", "Білому птахові з чорною ознакою", "Всупереч усьому", "Мріяти і жити". Знімалась і в інших режисерів ("Комісари" Миколи Мащенка, "Чорна курка, або Підземні жителі" Віктора Греся, "Про любов" Артура Войтецького), проте найвагоміші здобутки і найбільші вершини пов'язані з фільмами Юрія Ілленка.

Лариса Кадочникова продовжила свою творчу кар'єру в Київському театрі російської драми імені Лесі Українки. Ясна річ, під час зйомок в українських фільмах проблем з мовою не було - вона знає і любить мову, читає українською, проте рідними стали стіни російського театру. Очевидно, найповніше вдалося розкрити себе у класичному репертуарі, зокрема, у "Філумені Мартурано", у шекспірівському "Отелло", де вона зіграла Дездемону. Все це глобальні ролі, які несли красу, добро і любов. "Коли Сергій Параджанов був у Києві, вже після ув'язнення він прийшов на цю виставу, й коли вже опустилася завіса, наблизився до нас і поцілував сцену..." - згадує Лариса Валентинівна. Не дивно, адже з цією актрисою пов'язано багато у творчій біографії майстра.

Не так давно вона зіграла Чебоксарову у виставі "Шалені гроші" за О.Островським - вистава мала успіх і це, безперечно, пов'язано з її актуальністю: дух наживи і бажання безтурботного розкішного життя витає сьогодні серед нас. І театр говорить про це. Щоправда, сьогодні мова театру іноді починає збочуватися і вульгаризуватися. Лариса Кадочникова не приймає "аморальних" перебільшень ні в кіно, ні на сцені театру, в тому числі свого рідного. Вона вважає це даниною нав'язуваної нам масовою культурою системи чужих

Маска життя.

Дерево життя.

Яблуко життя.

цінностей. Вона переконана, що слов'яни завжди були моральною нацією, і з цим не можна не погодитись.

Лариса Кадочникова - відома художниця (цього року відбулося дві її персональних виставки - у Славутіччї і в Києві - в Українському домі). Найпотужніший сплеск її творчості як художниці припадає на 1970-ті роки, тоді, коли в зеніті була її кіноакторська слава. Очевидно, те творче напруження, яке переживала під час зйомок фільмів (з яких ми почали розмову), наснажувало і виливалося ще і в цікаві зображальні фантазії. Кадочникова говорила, що вона відтворює на

папері свої сни. І вони дуже вишукані, незвичайні, вражають багатством асоціацій - мабуть, такими образами і має снити митець, просто далеко не кожен додумається власні сни фіксувати.

На жаль, сьогодні (ой, не хочеться про це згадувати після такої подорожі в минуле) кінематограф переживає не кращі часи і тому талант актриси мало задіяний у кіно. Але світло цієї потужної зірки, її променисті великі очі зігрівають і сьогодні кожного, хто забажає долучитися до фільмів, у яких знімалася Лариса Кадочникова.

Лариса Брюховецька.

КАННСЬКИЙ БРАНЕЦЬ - СЕРГІЙ БОДРОВ

Єдиний учасник Каннського фестивалю цього року від Росії Сергій Бодров удостоєний почесного приза ФІПРЕССІ "За сміливість звертання до теми конфлікту на Кавказі в дуже особистій і оригінальній формі" і приза глядачів (така одностайність професіоналів і публіки трапляється не часто) за фільм "Кавказький бранець" - осучасненій версії повісті Льва Толстого. Хоча режисер вважає, що його фільм конкурсного рівня, проте директор фестивалю включив його в програму "Особливий погляд", де були картини Аль Пачіно, Анжеліки Х'юстон, братів Тавіані... Бодров же віддав перевагу режисерській програмі "Канзан", участь у якій вважається престижнішою.

"Кавказький бранець" мав гарний резонанс і на кіноринку - його купили багато країн, окрім Америки і Канади: режисер вирішив тримати на цей регіон таку ціну, якої американці ще ніколи не платили за російські фільми. Продюсер фільму Борис Геллер вже повернув власні гроші, вкладені в картину.

Виконавця головної ролі - актора Олега Меншикова прокатники назвали російським Де Ніро.

А на відкритому російському кінофестивалі "Кінотавр", який відбувся у Сочі, "Кавказького бранця" названо кращим фільмом, а виконавці головних ролей - Олег Меншиков та Сергій Бодров-молодший - кращими акторами.